Future Ready

SOCIALE UDFORDRINGER OG TENDENSER I DANMARK

Byudviklings- og klimatilpasningsprojekter

Indhold

Introduktion 3

Ændret befolkningssammensætning 4

Fysisk og mental sundhed 8

Ulighed og social mobilitet 14

Future Ready – Sociale tendenser og udfordringer i Danmark

Internationalt perspektiv

WSPs globale innovationsprogram - Future Ready - omfatter tre sociale tendenser, som vi bør tage hensyn til i alle vores projekter.

Disse tendenser er:

- Aldrende befolkning
- Sundhed
- Øget ensomhed

Danske sociale udfordringer

I Danmark kan disse tendenser strække sig til syv sociale udfordringer, herunder tre kategorier:

- Ændret befolkningssammensætning, der omfatter to underkategorier: aldrende befolkning og flere familiestrukturer.
- Fysisk og mental sundhed, der omfatter: mental sundhed, stigende ensomhed og overvægt.
- Ulighed og social mobilitet, der omfatter: social ulighed og udsatte børn og unge.

Det byggede miljø er en del af løsningen

Byudviklings- og klimatilpasningsprojekter kan være med til at forebygge de sociale udfordringer gennem helhedsorienterede løsninger, der tager højde for de forskellige potentialer, elementer og faktorer, der kan afhjælpe, reducere eller forebygge disse udfordringer.

Om dette hæfte

I de følgende sider kan du finde en kort beskrivelse af de sociale udfordringer og læse om hvordan byudviklings- og klimatilpasningsprojekter kan være med til at begrænse dem.

Ændret befolkningssammensætning

Aldrende befolkning

Vi bliver ældre

Vi bliver ældre, og vi bliver flere ældre. Det skyldes blandt andet, at der er sket et fald i fødselstallet samtidig med, at levealderen er steget. Denne udvikling stiller større krav til samfundet (og det byggede miljø) om i højere grad at tilpasse sig til de ældres behov.

Faktaboks

- Ifølge Danmarks statistik forventes antallet af personer over 65 år at stige fra ca. 1,2 millioner i 2023 til ca. 1,7 millioner i 2070. Samtidig forventes antallet af personer over 80 år at stige fra 304.000 i 2023 til ca. 640.000 i 2070.
- "Sundhed i byen" af Gehl Architects (2014) fremhæver betydningen af let tilgængelige grønne områder og offentlige pladser for de ældres sundhed og livskvalitet.
- En undersøgelse fra Center for Aktiv Sundhed (2013) viser, at gåture kan have en positiv effekt på ældres mentale sundhed og livskvalitet.

Byudviklings- og klimatilpasningsprojekter kan tage hensyn til:

Tilgængelighed

Der bør sikres en god tilgængelighed, herunder universelt design, for eksempel brede og jævne fortove fri for forhindringer (undgå fald). Der skal sikres nem adgang til offentlig transport, boliger, offentlige bygninger, butikker, parker og andre faciliteter. Byrum bør designes, så de passer til personer med nedsat funktionsevne.

Boligudbud

Der bør sørges for et tilstrækkeligt antal ældreboliger, herunder ombygning af eksisterende boliger eller bygning af nye boliger i universelt design, for eksempel med elevatorer, brede døråbninger, tilgængelige rum og badeværelser samt andre funktioner, der letter livet i alderdommen.

Tryghed

Ældre skal kunne leve trygt og sikkert, for eksempel ved at øge kvaliteten af overgange, gadelys og skilte.

Nærhed

Afstande mellem forskellige byfunktioner og afstand mellem rekreative områder og bolig bør minimeres, så seniorer ikke skal gå langt eller bruge flere transportformer for at komme frem og hjem.

Ophold og siddepladser

Der bør skabes flere og gode siddepladser, for eksempel ved at placere bænke med relative korte afstande i mellem og på interessante steder, så seniorer kan hvile, og dermed gå længere. Hvilesteder giver anledning til at observere omgivelsernes daglige sociale interaktioner, hvor man måske også møder andre og bliver en del af fællesskabet.

Lokale aktiviteter

Der bør skabes muligheder for sociale og kulturelle aktiviteter for ældre i området. Nogle aktiviteter kan blande ældre og yngre mennesker, eller børnefamilier, for at styrke det sociale sammenhold på tværs af generationer.

Ændret befolkningssammensætning

Flere familiestrukturer

Der er flere familietyper

Der er flere enlige forældre i dag end nogensinde før. Dette skyldes forskellige faktorer såsom stigende skilsmissetal og flere forældre , der vælger at få børn uden en partner. Enlige forældre kan kæmpe på flere områder, herunder med økonomi og tid til at være både forælder og ansvarlig for huslige pligter. På grund af den situation har enlige forældre et større behov for fællesskab og samvær end samboende forældre.

Faktaboks

- Ifølge tal fra Danmarks Statistik var der i 2020 ca. 246.000 enlige forsørgere i Danmark, hvilket svarer til 13,3% af alle børnefamilier
- Fattigdomsrapporten 2020 af VIVE viser, at enlige mødre i Danmark har en højere risiko for at leve i fattigdom end andre familier.
- En undersøgelse fra 2020, at enlige forældre i Danmark oplever mere stress og mindre trivsel end familier med to voksne. Ca. 30% af enlige forældre rapporterede højt stressniveau, mens det tilsvarende tal for familier med to voksne var 15% (SFI, 2020).

Byudviklings- og klimatilpasningsprojekter kan tage hensyn til:

Inkluderede byrum
Der bør skabes byrum, der indbyder til socialt samvær såsom parker, legepladser og fælles udendørsarealer. Der bør indtænkes diverse aktiviteter og arrangementer, der involverer både børn og forældre, såsom forskellige klubber, legegrupper, sportsaktiviteter og kulturelle begivenheder. For eksempel kan skolegården og de skolenære idrætsanlæg anvendes uden for skoletiden til andre formål og til en bredere målgruppe.

Tryghed
Der bør tages højde for tryghed ved at sikre et rart lokalt miljø med god gadebelysning, børnevenlige cykel- og stisystemer samt byrum designet til at mindske risikoen for kriminalitet og hærværk.

Micro mobilitet
Nem adgang til offentlig transport og stiforbindelser til omgivelserne er en forudsætning. Enlige forældre har ofte brug for at transportere deres børn til deres andet hjem hos moren eller faren samt forskellige fritidsaktiviteter.

Boligudbud
Der bør sikres et boligudbud som dels er økonomisk overskueligt for én indkomst og som dels kan indfri behovet for fællesskaber. Det har både en social dimension i selve samværet og dels en praktisk dimension, da man kan hjælpe hinanden. Det kan for eksempel være bofællesskaber for singleforældre.

Lokale fællesrum
Der bør inkorporeres indendørs fællesrum, der dagligt kan bruges af mindre grupper af naboer til måltider og andre daglige aktiviteter - med eller uden børn.

Digitalt fællesskab
Det bør tilstræbes at integrere sociale medier og digitale værktøjer for at hjælpe enlige forældre med at komme i kontakt med andre i samme situation og få adgang til hjælp fra naboerne og information om, hvad der foregår i området.

Fysisk og mental sundhed

Mental sundhed

Stress, angst og depression

Mental sundhed er et voksende problem i Danmark og i verden. Flere og flere lider af stress, angst og depression. Det byggede miljø kan ikke løse de mentale udfordringer, men det kan give bedre rammer til øget trivsel i hverdagen med større omsorg, imødekommenhed, variation og adgang til ro, natur og muligheder for socialt samvær.

Faktaboks

- Andelen med en høj score på stressskalaen er større blandt kvinder (33,6 %) end blandt mænd (24,5 %). Andelen med en høj score på stressskalaen er især stor blandt kvinder i aldersgruppen 16-24 år (52,3 %). Tallene er sandsynligvis forstærket af covid-19. (Danskernes sundhed 2021).

- Forskning viser, at ophold i naturen har en positiv effekt på stress. Studier viser også, at personer, der bor tæt på grønne områder, har en lavere risiko for at udvikle psykiske lidelser, herunder stress, angst og depression.

- En undersøgelse fra 2019 foretaget af Frivilligrådet i Danmark viste, at personer, der udfører frivilligt arbejde, har bedre mental sundhed end personer, der ikke gør det. Undersøgelsen viste også, at frivilligt arbejde kan bidrage til at mindske ensomhed og social isolation.

Byudviklings- og klimatilpasningsprojekter kan tage hensyn til:

Grønne områder
Der bør sikres en nem adgang til både små og store grønne områder i nærområdet. Dette kan hjælpe med at slappe af, reducere stress og forebygge depression.

Støj
Der bør sikres et lavt støjniveau, hvor folk bor. Dette forbedrer velvære, mental sundhed og reducerer stress.

Lokale fælles uderum
Det bør tilstræbes at tilbyde inkluderende byrum, gader, pladser og parker, der skaber gode muligheder for social interaktion, og som mindsker følelsen af isolation og giver øget velvære.

Bevægelse
Der bør skabes gode muligheder for fysiske aktiviteter og motion, som kan være med til at reducere stress og forbedre mental sundhed. Dette kan opnås ved at skabe cykelstier, gode fortove, legepladser, aktivitetsparker og andre tilbud, hvor folk kan bevæge sig frit og trygt.

Involvering
Det bør tilstræbes at øge muligheden for borgerinvolvering, der kan være med til at udvikle området og deltage i dets drift. Dette kan reducere følelsen af ensomhed og depression, øge muligheder for personlig udvikling og for at deltage mere aktivt i lokalsamfundet. Her kan der være et særligt fokus på de unge og deres mulige bidrag.

Frivilligt arbejde
Det bør tilstræbes at understøtte en lokal frivillig kultur, der inddrager frivilligt arbejde, interessegrupper og lokale foreninger i lokalsamfundet.

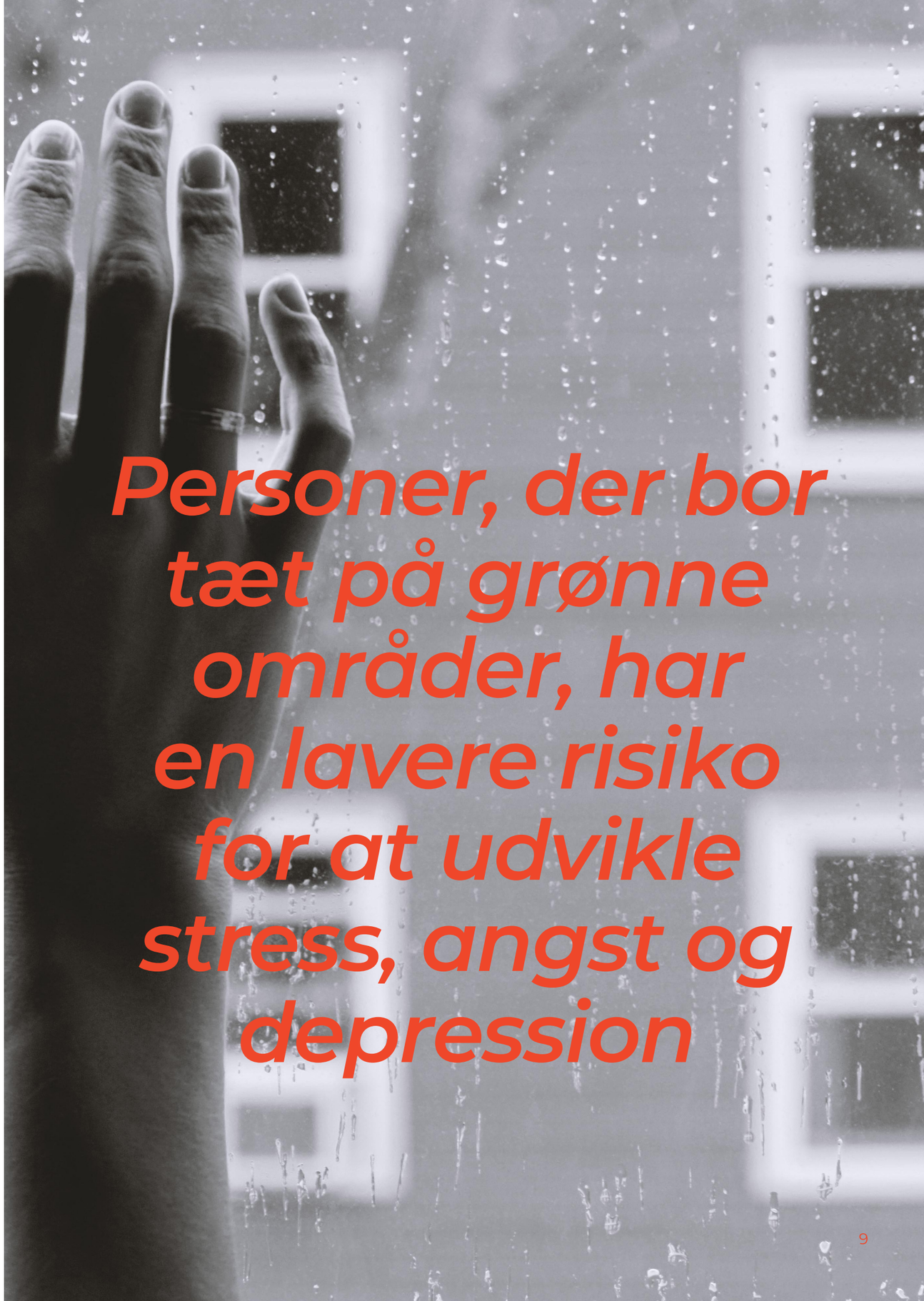

Fysisk og mental sundhed

Stigende ensomhed

Mange oplever ensomhed

Mange mennesker i Danmark, især unge og gamle, oplever ensomhed. Ensomhed er en subjektiv oplevelse af mangel på social kontakt. Det vil sige, at man føler sig isoleret, alene eller ikke forbundet med andre, selvom der kan være mennesker omkring dem. Ensomhed kan have negative konsekvenser for den fysiske og mentale sundhed. Derfor er det vigtigt at identificere og tackle det så tidligt som muligt. Det byggede miljø kan ikke løse ensomheden alene, men det kan give bedre rammer for socialt samvær og fælles oplevelser med tilknytning til lokale fællesskaber og steder. Det kan bidrage til en følelse af formål og mening i livet.

Faktaboks

- I 2021 oplever 9,1% af den voksne befolkning ofte at være alene, selvom de mest har lyst til at være sammen med andre. Dette tal var i 2010 5,6% (Danskernes sundhed 2021).
- I forhold til tegn på ensomhed er den største risikogruppe kvinder i alderen 16-24 år, hvor 26,3% viser tegn på ensomhed (Danskernes sundhed 2021).
- Højere niveauer af følelsen af tilhørsforhold er forbundet med lavere niveauer af ensomhed (J. O. Goldberg, A. Rokach 2021).
- En undersøgelse i Schweiz, konkluderede, at følelser af ensomhed var mindre almindelige hos mennesker, der rapporterede om et meningsfuldt liv, uanset alder (Hill, P. L., Olaru, G., & Allemand, M., 2023).

Byudviklings- og klimatilpasningsprojekter kan tage hensyn til:

Inkluderende byrum
Der bør designes byrum med diverse mødesteder, der indbyder til spontane og planlagte ophold på de lokale torve, i parker, gårdrum og fællesarealer. Dette kan øge muligheder for en daglig social kontakt og mindske følelsen af isolation.

Grønne områder
Der bør skabes grønne områder og parker, der giver mulighed for at komme tættere på naturen; alene eller i en gruppe. Der bør indtænkes grønne områder, hvor man kan være alene og trives i eget selskab. Samtidig skal der være plads til fælles-aktiviteter i det fri, som giver mulighed for at se og møde andre.

Bevægelse
Der bør skabes gode muligheder for bevægelse og fysisk aktivitet, både for den enkelte og for fællesskaber, som kan have positiv indvirkning på humør og selvtillid samt reducere følelsen af ensomhed.

Sociale gader
Der bør skabes gader, gang- og cykelstier, der kan øge sociale interaktioner. For eksempel kan tilstrækkelig bredde med plads til siddepladser, planter og andre elementer, der fremmer social interaktion og lokal identitet, have en positiv indvirkning.

Lokale aktiviteter for alle typer
Der bør sikres plads til lokale aktiviteter som hobbyer, sportsfaciliteter, kulturelle begivenheder, musikfestivaler eller andre begivenheder, der kan give glæde og mulighed for social interaktion. Praktiske fællesskaber såsom køkkenhaver og vedligeholdelse kan motivere mere indadvendte mennesker.

Fysisk og mental sundhed

Overvægt

Halvdelen af den danske befolkning er overvægtige

Overvægt påvirker både den enkeltes sundhed og de samfundsmæssige sundhedsudgifter. Overvægt øger ens risiko for flere sygdomme, herunder type 2-diabetes, hjertekarsygdomme og visse former for kræft. Det byggede miljø kan ikke løse problemet, men det kan være med til at skabe bedre rammer for en sundere hverdag og livsstil.

Faktaboks

- I alt har 52,6 % af den voksne befolkning moderat eller svær overvægt (BMI≥25), og knap hver femte (18,5 %) har svær overvægt (BMI≥30)… I alt har 17,7 % af den voksne befolkning et usundt kostmønster… Der ses en tydelig sammenhæng mellem uddannelsesniveau og usund kost… I alt opfylder 58,1 % af den voksne befolkning ikke WHO's minimumsanbefaling for fysisk aktivitet (Danskernes sundhed 2021).

- Undersøgelse fra Canada mellem 2001 og 2012, viser at 'walkability' er forbundet med reduceret forekomst af overvægt og reduceret forekomst af diabetes (JAMA, 2016).

- Stor undersøgelse fra Østerbro viser at cykling har en tydeligt positiv effekt på både forekomsten af livstilssygdomme og dødelighed – specielt hvis tempoet er højt (The Copenhagen City Heart Study, juli 2015).

Byudviklings- og klimatilpasningsprojekter kan tage hensyn til:

Inkluderende byrum
Der bør skabes byrum, der understøtter positivt socialt samspil og hjælper folk til at blive bekendt med andre typer af mennesker end sig selv. Dette for at undgå fordomme og eksklusion på grund af blandt andet overvægtighed.

Bevægelse
Der bør skabes gode muligheder for gåture, fysiske aktiviteter og mobilitet i området. Dette kan opnås ved at etablere cykelstier, fortove, legepladser, aktivitetsparker m.m., hvor man kan bevæge sig frit og dyrke motion.

Mikromobilitet
Der bør fremmes sund og bæredygtig transport med nem adgang til og fra området. Der bør sikres trygge cykelstier, god fodgængerinfrastruktur, for eksempel superfortove, der inviterer til at gå mere, gå længere og gå oftere, og offentlig transport, der er nem at bruge og tilgængelig for alle.

Lokale aktiviteter
Der bør tilbydes flere lokale motionsmuligheder, såsom cykelstier, stier, boldbaner og rekreative områder samt klubber, der inviterer til at dyrke motion i fællesskaber.

Sund mad
Bevidsthed om sund mad kan stimuleres ved dyrkningsfællesskaber og fællesspisning, hvor lokalt dyrkede grønsager kan anvendes. Dette kræver adgang til jord som kan dyrkes og fællesrum hvor maden kan tilberedes, spises og debatteres.

Involvering
Det bør tilstræbes at øge bevidstheden om sund livsstil og spisning gennem lokale uddannelsesmuligheder og urbane kampagner.

Ulighed og social mobilitet

Social ulighed

Personer med forældre i den øverste 10% af indkomstfordelingen har højere chance for videregående uddannelse

På trods af den danske velfærdsstat er der stadig store sociale uligheder i samfundet, hvor nogle mennesker ikke har lige adgang til uddannelse, arbejde og sundhedspleje. Det kan føre til en række negative konsekvenser, herunder øget diskrimination, fattigdom og marginalisering. Det byggede miljø kan skabe muligheder for positiv social interaktion og hjælpe folk med at lære andre typer mennesker at kende. Dette forebygger fordomme og social udstødelse. Med strategisk planlægning kan det byggede miljø påvirke den lokale kultur og "skubbe" mennesker, især unge, i positive retninger mod uddannelse og arbejde.

Faktaboks

- Der er en sammenhæng mellem indkomst og uddannelsesniveau i Danmark. Ifølge tal fra 2021 fra Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling, korrelerer højere indkomst med en højere uddannelsesgrad i Danmark. Halvdelen af personer med forældre i den øverste 10% af indkomstfordelingen har en videregående uddannelse, mens det kun gælder for ca. 20% af personer med forældre i den nederste 10%.

- En undersøgelse fra 2019 af Center for Social Integration og Dansk Flygtningehjælp viste også, at personer med en ikke-vestlig baggrund i Danmark i højere grad oplever social eksklusion, arbejdsløshed og lav indkomst sammenlignet med personer med en vestlig baggrund.

Byudviklings- og klimatilpasningsprojekter kan tage hensyn til:

Inkluderende byrum
Der bør skabes byrum, der understøtter socialt samspil uafhængigt af socialklasser, religion, etnicitet og evt. andre tilhørsforhold. Dette kan forebygge fordomme og eksklusion som beror på herkomst.

Grønne områder
Der bør skabes grønne områder og parker i nærheden, der tilbyder forskellige aktiviteter, ophold, leg og rekreation, som kan forebygge fordomme ved at motivere til samvær og stimulere nysgerrighed på og accepten af andre.

Boligudbud
Der bør sikres et diverst boligudbud med forskellige boligtyper og ejerformer i forskellige størrelser og prisniveauer, som imødekommer de forskellige befolkningsgruppers behov.

Adgang til alle
Der bør designes tilgængelige og overkommelige byrum for alle beboere.

Involvering
Der bør inddrages lokale beboere og interessenter i planlægningsprocessen, så deres perspektiver og behov betænkes.

Kompetenceudvikling
Der bør sikres lokale muligheder for uddannelse, beskæftigelse og træning, der hjælper med at øge økonomisk og social mobilitet.

Ulighed og social mobilitet

Udsatte børn og unge

Børn og unge fra lavindkomsthjem har i højere grad risiko for at opleve fattigdom

Mange danske børn og unge lever i udsatte familier, hvor deres fysiske, mentale og følelsesmæssige sundhed er truet. Det byggede miljø kan ikke løse børns situationer, men det kan give dem bedre rammer for deres dagligdag, såsom adgang til gode daginstitutioner, rekreative aktivitets- og mødesteder, inspirerende rollemodeller, lokale tilbud for kompetenceudvikling og deltagelse i lokale foreninger.

Faktaboks

- Tallene fra Danmarks Statistik viser, at børn og unge fra lavindkomsthjem i højere grad er i risiko for at opleve fattigdom, social isolation og dårlig trivsel.
- En undersøgelse fra Rockwool Fonden viser, at den sociale arv i uddannelse er steget markant gennem de sidste 20 år. Børns uddannelse er i dag lige så afhængig af deres forældres baggrund, som den var for 40-50 år siden (Rockwool Fonden, 2021).
- En rapport fra EVA (Evaluering & Analyse, Styrelsen for Undervisning og Kvalitet) viser, at der er en klar sammenhæng mellem elevernes sociale baggrund og deres karakterer (2017).

Byudviklings- og klimatilpasningsprojekter kan tage hensyn til:

Inkluderende byrum
Der bør skabes adgang til byrum, der indbyder til trygge, kreative og inspirerende lege, så børn kan lege dagligt i sikkerhed og tryghed. Det er mindst lige så vigtigt, at børn lærer at færdes trygt og sikkert i trafikken, så de på egen hånd kan komme omkring til forskellige aktiviteter, mødes og følges ad. Det kræver gode, belyste gang- og cykelstiforbindelser samt sikre krydsningspunkter.

Grønne områder
Der bør skabes grønne områder og parker i nærheden, der giver muligheder for leg og rekreation, der hjælper med at forbedre børns trivsel.

Involvering
Børnenes perspektiver bør inddrages i byudviklingsplanlægning. Deres forældre kan også inddrages i fællesskabsaktiviteter, der fremmer barnets udvikling og trivsel.

Samarbejde med lokale aktører
Der bør udforskes muligheder for at samarbejde med lokale organisationer, der arbejder med udsatte børn og deres familier for at bringe deres viden til udviklingsprocessen og for at sikre helhedsorienterede og koordinerede lokale indsatser.

Kompetenceudvikling
Der bør indarbejdes fritids-, uddannelsesaktiviteter og -programmer, der fokuserer på at udvikle børns færdigheder og selvtillid, så de får mulighed for at deltage ligeværdigt i samfundet på en positiv og konstruktiv måde.